

Vergaderjaar 2009–2010

31 288

Hoger Onderwijs-, Onderzoek- en Wetenschapsbeleid

Nr. 85

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 19 februari 2010

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap¹ heeft op 21 januari 2010 overleg gevoerd met minister Plasterk van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en staatssecretaris Dijkma van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over:

- **de brief van de staatssecretaris d.d. 20 november 2009 met een reactie op het verzoek om informatie inzake effectenonderzoek en pilots over vroeg vreemdetalenonderwijs (vvto) (32 123 VIII, nr. 66);**
- **de brief van de minister d.d. 17 december 2009 over de rapportage inzake Engelstalig onderwijs in het hoger onderwijs naar aanleiding van de motie-Bosma (31 288, nr. 79).**

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand stenografisch verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
Van Bochove

De griffier van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
De Kler

¹ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Depla (PvdA), Remkes (VVD), Van Bochove (CDA), voorzitter, Joldersma (CDA), Jan de Vries (CDA), Van Vroonhoven-Kok (CDA), Jan Jacob van Dijk (CDA), Leerdam (PvdA), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Kraneveldt-van der Veen (PvdA), Roefs (PvdA), ondervoorzitter, Verdonk (Verdonk), Van Leeuwen (SP), Biskop (CDA), Bosma (PVV), Pechtold (D66), Zijlstra (VVD), Langkamp (SP), Jasper van Dijk (SP), Besselink (PvdA), Ouwehand (PvdD), Dibi (GroenLinks), Anker (ChristenUnie) en Smits (SP).
Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Gill'ard (PvdA), Van Miltenburg (VVD), Atsma (CDA), Ferrier (CDA), Uitslag (CDA), Vietsch (CDA), Schinkelshoek (CDA), Jacobi (PvdA), Elias (VVD), Timmer (PvdA), Van Dam (PvdA), Van der Burg (VVD), Gesthuizen (SP), Jonker (CDA), Fritsma (PVV), Van der Ham (D66), Ten Broeke (VVD), Van Bommel (SP), Leijten (SP), Bouchibti (PvdA), Thieme (PvdD), Peters (GroenLinks), Ortega-Martijn (ChristenUnie) en Gerkens (SP).

Voorzitter: Van Bochove
Griffier: De Kler

Aanwezig zijn zes leden der Kamer, te weten: Van Bochove, Jan Jacob van Dijk, Bosma, Smits, Besselink en Dezentjé Hamming-Bluemink,

en minister Plasterk en staatssecretaris Dijkma, die vergezeld zijn van enkele ambtenaren van hun ministeries.

De **voorzitter**: Ik heet de minister, de staatssecretaris en hun medewerkers welkom.

De heer **Jan Jacob van Dijk** (CDA): Voorzitter. De aanleiding voor dit overleg was een dispuut dat wij hadden met de staatssecretaris over wat nu precies het verschil is tussen EarlyBird en de pilots die de staatssecretaris uit wil voeren. Wij hebben hier in het VAO van dit voorjaar een discussie over gehad. De staatssecretaris heeft toen een brief toegezonden en toegezegd dat er een rapport van de onderwijsinspectie zou komen over het verloop van EarlyBird. Ik heb wel eens omvangrijkere rapporten van de onderwijsinspectie gezien, maar ik heb hiervan toch even kennisgenomen. In het rapport staat dat op sommige momenten Engels niet alleen tijdens de Engelse les wordt gegeven, maar ook op een andere manier en dat er maximaal drie uur per week aan wordt besteed. Als ik dan kijk naar de pilots, bekruipt mij het gevoel dat er bijna geen verschil is. Om deze reden hadden wij in het voorjaar die discussie en hebben wij erop aangedrongen dat de staatssecretaris duidelijk maakt wat nu precies het verschil is. Eerlijk gezegd zijn wij niet onder de indruk van het verschil. Wij vragen ons af of het wel zorgvuldig is dat wij nu met deze pilot beginnen, terwijl wij nog niet precies weten wat de effecten zijn van de vorige pilot, want wij kunnen het project EarlyBird zien als een soort pilot, zonder dat wij het ooit een pilot hebben genoemd. Ook hierbij worden de effecten wetenschappelijk begeleid en wordt bekeken wat de gevolgen van het Engels zijn voor het Nederlands. Ook hierbij wordt een beperkt aantal uren lesgegeven. In de pilot wil de staatssecretaris 15% van de lestijd aan het Engels besteden, bij EarlyBird is het maximaal drie uur. Als ik het uit mijn hoofd uitreken, kom je met 15% van de gemiddelde basisschooltijd uit op om en nabij de drie uur en vijftwintig minuten. Dat is niet zo'n groot verschil. Het enige verschil is dat EarlyBird alleen over Engels gaat en de pilot ook kan gaan over het Frans en Duits. Is dat voldoende reden om dit te gaan doen? Eerlijk gezegd hebben wij daar wel wat vragen bij.

Wij vinden het van belang dat er goed taalonderwijs in het Engels en in andere vreemde talen wordt gegeven in het basisonderwijs, in het voortgezet onderwijs en in het hoger onderwijs. Is het echter verstandig om dit te doen in een omgeving waar heel veel kinderen taalzwak zijn? Ze spreken thuis een andere taal dan het Nederlands en dat is helaas geen Engels. Gaat die talenkennis elkaar niet verdrücken als je dan ook nog Engels toevoegt? Dat is de grote zorg die wij ten aanzien van het hele project hebben en de reden waarom ik er bovenop zit dat wij eerst de effecten meten voordat wij volgende stappen zetten. Ik wil daar graag een reactie van de staatssecretaris op hebben.

Mevrouw **Besselink** (PvdA): Ik heb juist begrepen dat er een tweetal effecten is. Heel veel scholen verzoeken om de ruimte te krijgen om dit soort pilots te doen en heel veel ouders vragen aan scholen om dit aan hun kind aan te bieden. Dat staat haaks op uw verhaal waarin u zegt dat wij rustig aan moeten doen. Als u dat bekijkt in het kader van de autonomie van de scholen, waar u altijd een voorstander van bent, hoe verhoudt zich dat dan tot elkaar?

De heer **Jan Jacob van Dijk** (CDA): Dat is een mooie vraag. Ten eerste hoeft er niet op elke vraag van ouders volledig ingegaan te worden. Als ouders bijvoorbeeld vragen om heel gekke dingen bij biologielees, doen wij dat ook niet. Ten tweede heb ik net aangegeven dat het gaat om een groep die taalzwak is. Ik weet ook wel dat er verzoeken zijn, met name van ouders van kinderen die meer aankunnen. Kinderen in taalzwakke situaties hebben vaak een groot probleem met dit soort dingen. Ik maak de vergelijking met de situatie in Friesland waar in het Fries gedoceerd wordt. Dat heeft een versterkend effect voor die kinderen en ouders waar thuis Fries wordt gesproken. Zodra er dan nog een keer Engels bij komt, beginnen er problemen te ontstaan. Wanneer er op een school in Leeuwarden Fries wordt gedoceerd aan Turkse en Marokkaanse kinderen die thuis Turks en Marokkaans spreken, is er geen versterkend effect meer op het Nederlands. Daar vraag ik aandacht voor en daar zeg ik van dat wij daar goed op moeten letten. Laten wij nu eerst de pilot zoals die in Rotterdam gedaan is goed evalueren en daar lessen uit trekken om volgende stappen te zetten. Ik heb eerder gevraagd om een heldere vergelijking. Toen werd er gesuggereerd dat EarlyBird totaal iets anders was dan wat er nu in de pilots wordt neergezet. Ik heb bekeken dat er geen verschil tussenzit, behalve dat de pilots ook kunnen gaan over Frans en Duits, maar dan gaat het ook niet om grote groepen.

Mevrouw **Besselink** (PvdA): U zet de vraag van ouders weg als raar; ik werp dat verre van mij. Natuurlijk hebben wij allemaal zorg voor de zwakke leerling, iedereen moet mee kunnen komen, maar juist in Rotterdam kwam het verzoek ook uit die groep. Wij hebben allemaal niet helder wat het is. Is dat dan geen reden om te zorgen dat wij stevige pilots hebben met stevige informatie om op basis van het onderzoek en de feiten te bekijken wat daaruit komt? Dan kunnen wij met elkaar – wij hebben het altijd over evidence based – die discussie voeren. Is dat geen betere volgorde?

De heer **Jan Jacob van Dijk** (CDA): Nee, de betere volgorde is om eerst een pilot die al loopt af te ronden, te bekijken wat daarvan de effecten zijn en dan pas een stap verder te gaan. Daarbij is het zuiver om aan te geven dat de verschillen minder groot zijn dan gesuggereerd is. Voorzitter. Het is goed dat mensen die een bacheloropleiding volgen goede kennis hebben van het Engels en misschien ook wel van het Frans en Duits. Dat is van groot belang. Hoe bereik je dat? Is het verstandig om dit te doen door alle colleges in het Engels te geven of moeten wij dat alleen doelbewust doen? Het aanbieden van het vak Nederlands Recht in het Engels vind ik eerlijk gezegd een beetje merkwaardig. Dat gebeurt op sommige faculteiten wel. Ik kan mij voorstellen dat het verstandig is dat sommige vakken in het Engels worden aangeboden in het kader van de internationalisering en omdat wij met name in de masteropleiding buitenlandse studenten willen binnenhalen. Dat hoeft echter niet elk vak te zijn. Het valt op dat studenten over het algemeen meer voorkeur hebben voor iemand die «cokes English» spreekt dan voor iemand die Oxford English spreekt. Men kan over het algemeen de niet native speaker beter volgen dan degene die native speaking is. Hoe zorgen wij ervoor dat wij dat element beter naar voren gaan brengen? Hoe gaan wij daarmee om? Is dit niet een teken aan de wand dat wij heel voorzichtig moeten zijn met het op brede schaal invoeren van het Engels in het hoger onderwijs?

De heer **Bosma** (PVV): Voorzitter. Onze taal is een mooie taal waar wij trots op zijn. Hij is een vehikel van cultuur en uniek, net als elke andere taal. Het voortbestaan van een taal is geen gegeven; wij zien talen sterven en marginaliseren. Tot de Tweede Wereldoorlog was het Nederlands de voertaal in Brussel. Dat is niet meer zo. Tot 1850 was het Frans in Maastricht de voertaal. Dat is ook niet meer zo. Taal is geen gegeven, wil ik

maar zeggen. Ik ben blij dat wij vandaag hier zitten met de minister van Cultuur, die naar ik begrijp ook iets in de richting van het onderwijs doet. Dat treft.

Op twee fronten zien wij de panelen schuiven. Ik was als eerste in deze zaal en dacht: ik ga een beetje in het midden zitten, dan laat ik eerst de heer Van Dijk even wat zeggen over EarlyBird. Ik sluit mij van harte bij zijn betoog aan, maar wel met de kanttekening dat ik een fel tegenstander ben van tweetalig onderwijs. Het onderwijs, zeker het basisonderwijs, moet gewoon in het Nederlands gebeuren. Dat heeft de pedagogische reden die net werd genoemd, de taalzwakke leerlingen, maar ook een cultuurreden. Wij moeten ervoor zorgen dat het Nederlands overal gesproken wordt en dat leer je het best gewoon op school.

Het hoger onderwijs is ook een zaak van grote zorg. Wij zien het Engels daar in rap tempo voortschrijden en dat is niet altijd een goede zaak. Wij hebben daar een motie over aangenomen en gevraagd om een inventarisatie. Die komt erop uit dat een vijfde van de opleidingen in het Engels zou geschieden. Nou geldt de vertrouwensregel, dus alles wat de minister zegt is waar, maar ik heb informatie uit NRC Handelsblad dat het toch veel meer is dan een vijfde. In sommige studierichtingen zijn al bijna geen Nederlandse masteropleidingen te vinden. Ik denk dat het getal een vijfde dramatisch aan de lage kant is en dat is geen goede zaak, omdat ik vrees dat het een negatief effect heeft op de kwaliteit. Een student zegt: «Soms schrijf ik ideeën die ik heb in mijn papers maar niet meer op, want in het Engels heb ik er de woorden en de subtiliteit niet voor.» Een ander bijkomend probleem is het fameuze steenkolenengels of campingengels. Uit het studentenblad van de Universiteit van Utrecht: «Wij konden zijn Engels volgen – het gaat over een docent – maar de buitenlandse studenten snapt er niets van, de docent sprak Engels vanuit het Nederlands, dus met een Nederlandse zinsconstructie, verkeerde accenten en met Nederlandse woorden er doorheen.» Dat is geen bijkomend iets, want uit de documentatie van de minister lezen wij dat studenten de docent een 6,9 geven. Dat is een voldoende, maar uiterst belabberd en het kan niet anders dan dit leidt tot miscommunicatie en tot een daling van de kwaliteit. Het staat ook haaks op de wet. In de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) staat in hoofdstuk 7, artikel 7.2: gij zult het onderwijs geven in het Nederlands. Daar zijn weliswaar uitzonderingen op, maar die zie ik niet in deze projecten.

Er zijn van die stukjes die ik met plezier in een mapje doe, zeker als er bovenstaat: «PvdA geloofwaardig?» Dit is van Thomas von der Dunk die het heeft over zeven molenstenen die om de electorale nek van de PvdA hangen. Thomas von der Dunk is geen fan van mijn partij geloof ik, maar daarom citeer ik hem met des te meer plezier. «Ook de door de PvdA voortdurend beleidsmatig gedemonstreerde culturele zelfverloochening, e.i. desinteresse voor de kern van de Nederlandse identiteit, waarbij de eigen traditionele achterban houvast zoekt: de taal. De pseudokosmopolitische verengelsing van de elite is in Europa nergens zover voortgeschreden als hier. Nederland creëert zo op termijn zijn eigen franskiljonprobleem. Terwijl wij van analfabete Marokkaanse vrouwtjes verlangen dat ze Nederlandse taal cursussen volgen, vergadert het universiteitsbestuur van Maastricht onder leiding van partijgenoot Ritzen in het Engels. Liever een matige student uit Atlanta dan een goede uit Appelscha, want het eerste geeft internationale status en het tweede niet. Dat is symptomatisch voor de kloof omdat dit minachting voor de gewone landgenoot impliceert.» Inderdaad, Thomas van de Dunk is ook lid van de PvdA. Een andere PvdA-partijtigger, Jos de Beus, zegt in Buitenhof – dat kent deze minister uit een ander leven – in een aardige column: «Opvallend is de stilte waarmee het academisch Nederlands terugtreedt. Men durft niet toe te geven dat de kleinburgers van het CDA en de nationalisten van de SP en de PVV terecht aan de noodrem trekken.» Dat van die kleinburgers herken ik, die andere kwalificaties uiteraard niet. Ik denk dat er reden tot

zorg is. Nederlands moet de voertaal zijn in het hoger onderwijs en alleen bij hoge uitzondering moet daarvan worden afgeweken. Het gaat dramatisch de verkeerde kant uit.

Mevrouw **Besselink** (PvdA): Vindt de heer Bosma dat er slechts in het Nederlands op universiteiten les moet worden gegeven en nooit en te nimmer in het Engels?

De heer **Bosma** (PVV): In bepaalde uitzonderingssituaties is dat prima, maar ik krijg veel klachten dat mensen in het Engels les krijgen in een variant die voor niemand te begrijpen is. Men gaat op zoek naar die paar colleges die nog in het Nederlands gaan en dat kan niet anders betekenen dat dit negatief uitpakt voor de kwaliteit van het hoger onderwijs, die ook de PvdA aan het hart zou moeten gaan.

Mevrouw **Besselink** (PvdA): In de brief van de minister erkent hij dat waar Engels wordt gegeven dit uiteraard fatsoenlijk Engels moet zijn en niet het niveau van steenkolenengels moet hebben. Daar worden en zijn veel verbeterlagen gemaakt. Dat zou toch een heel deel van de bezwaren weg moeten nemen?

De heer **Bosma** (PVV): Nee, want het gaat mij niet eens zozeer om de kwaliteit van het onderwijs van de docenten. De student die ik citeerde zegt: alles leuk en aardig, maar ik slaag er niet in om mijn subtiele ideeën zo goed in het Engels uit te drukken dat ik er een wetenschappelijk niveau mee bereik. Dat is het niveau van de studenten en dat kan ik mij voorstellen als je achttien of negentien bent. Het belangrijkste argument is het behoud van de Nederlandse taal. Het Hebreeuws werd pas een volwassen taal toen daar op de universiteit van Haifa les in werd gegeven. Het Vlaams emancipeerde zich pas toen op de universiteit van Leuven het Nederlands werd gedoceerd. Nu maakt het Nederlands op het hoger onderwijs een omgekeerde ontwikkeling door en dat is zeer gevaarlijk voor onze mooie landstaal.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): De heer Bosma legt de lat nogal laag voor de toekomstige generatie. Nederland is bijna handelsland nummer 1, zeker in relatie tot de grootte, en erg afhankelijk van de internationale contacten. Als je dan zegt dat er in slecht Engels les wordt gegeven – wat overigens wel meevalt – en daaruit concludeert dat alles in het Nederlands moet worden gegeven, dan begin je aan de verkeerde kant. Pak de draad op op de basisschool en zorg dat daar het Engels goed op orde is. Daar moet heel veel aan gebeuren. Laat in ieder geval de studenten de keuze door een goed aanbod en laat niet de overheid zeggen dat hier nooit meer Engels wordt gesproken. Waarom ontnemt de heer Bosma de toekomstige generatie een kans om internationaal goed, vroeg en jong mee te draaien?

De heer **Bosma** (PVV): Ik ontzeg niemand iets. Ik ben een groot voorstander van goed onderwijs in het Engels. Ik heb geen pleidooi gehouden om het Engels uit te bannen, dat zou onzin zijn. Geef dat goed op de middelbare scholen en zorg dat het niveau van de docenten daar goed is, etc. Ik begrijp niet hoe je het zijn van een handelsland versterkt door Nederlands uit te bannen op de universiteiten. Daar droomt de VVD blijkbaar van.

Mevrouw **Smits** (SP): Voorzitter. Het is nog niet zo lang geleden dat wij het hadden over de vreemde talen in het onderwijs. Wat de SP betreft is daar niet veel veranderd, dus ik zal het betoog van de vorige keer niet herhalen. Voor de SP staat het als een paal boven water dat wij heel graag willen dat kinderen talen leren, maar dat wij daar wel een beetje voor-

zichtig in zijn. Zolang er nog zoveel kinderen met een taalachterstand in het Nederlands van de basisschool afkomen en het in het hoger onderwijs allemaal niet goed kunnen volgen in het Engels omdat ze het niet fatsoenlijk onderwezen hebben gekregen, zeggen wij: maak eerst prioriteit van het Nederlands. Als we dat op orde hebben, gaan we verder met het verhogen van de ambities op het Engels.

De minister heeft ons een mooie brief gestuurd over het hoger onderwijs en over de hoeveelheid opleidingen die in het Engels worden gegeven. De kwaliteit krijgt van studenten een voldoende. Hij schrijft niet of het aantal opleidingen dat nu Engels als voertaal heeft, toeneemt en in welk tempo. Wij zijn daar benieuwd naar. Een momentopname is natuurlijk goed, maar als wij het over de verengelsing van het hoger onderwijs hebben, gaat het natuurlijk om een ontwikkeling. Hoe kijkt de minister daartegen aan en kan hij ons daar iets meer over vertellen? Daarnaast is het belangrijk om te weten over wat voor opleidingen het gaat. Voor sommige opleidingen is het natuurlijk heel belangrijk dat men ze in het Engels geeft – al is het maar omdat het gaat over het Engels – maar de studie Nederlands Recht in het Engels is natuurlijk een beetje absurd.

Mevrouw **Besselink** (PvdA): Wat wil mevrouw Smits nog meer weten dan wat in de brief staat die wij voor dit debat geagendeerd hebben?

Mevrouw **Smits** (SP): Ik heb in de brief gelezen hoe de kwaliteit van het Engels in de opleiding is, hoeveel opleidingen er in het Engels worden gegeven, maar ik heb daarin geen ontwikkeling gezien. Is dit nu de laatste twee jaar verdubbeld of vertienvoudigd, of zijn er het afgelopen decennium twee opleidingen bijgekomen?

Voorzitter. Wij hebben het net over EarlyBird gehad. In het vorige debat heeft de staatssecretaris uitgebreid uitgelegd dat EarlyBird een vorm is van vroeg vreemdetalenonderwijs, dus van vroeg beginnen met Engels zoals dat volgens de Wet op het primair onderwijs (WPO) mag. Zij noemt als verschil dat in de pilots die nu gedaan worden 15% van de onderwijstijd in het Engels of in een andere taal mag. Ik zie dat verschil toch niet zo. In de nieuwste brochure van EarlyBird staat: in de onderbouw wordt geen Engelse les gegeven, maar gaat een deel van het programma in het Engels. De staatssecretaris zegt dat het onderwijs niet voor een bepaald deel in het Engels gaat. Hoe verhoudt zich dit nu? In het gesprek dat wij voerden met de directeur van EarlyBird zei hij dat het voor hem wat onduidelijk is wat wel en niet mag. Het is een feit dat sommige EarlyBirdscholen werken met die zogenaamde onderdompeling, dus een deel van het programma gaat in het Engels. Kan de staatssecretaris duidelijk maken wat wel en niet mag? Mag onderdompeling in een vreemde taal ook buiten het experiment? Moet EarlyBird daarom toch geen deel zijn van het experiment? Als daarbij hetzelfde gebeurt als in die pilots – ik ben daar net als de heer Van Dijk van overtuigd – is het toch een beetje raar dat wij dit naast elkaar doen.

Mevrouw **Besselink** (PvdA): Kan mevrouw Smits mij uitleggen waarom dat raar zou zijn? Al die pilots gaan ook niet op exact dezelfde wijze. Er is een vrijheid van scholen om dit in te vullen en dit is een invulling. Waarom niet: we hebben een aantal pilots plus EarlyBird, allebei worden wetenschappelijk begeleid, en wij kunnen die in onze afweging met elkaar vergelijken nadat wij een uitgebreid rapport van de staatssecretaris hebben gekregen over de resultaten van de pilots? Is dat niet juist een aanvulling op de informatie?

Mevrouw **Smits** (SP): Een aanvulling is goed, maar EarlyBird is niet op één school maar op honderden scholen. De Tweede Kamer zegt dat zij het belangrijk vindt dat er maximaal 30 experimenten zijn en dat zij bekijkt wat er wel en niet kan. Wij zijn bang dat honderden scholen dit vervolgens

sluipenderwijs ook gaan doen, zonder dat er toezicht is zoals op de andere pilots. Wij zien liever een afgebakende groep omdat wij geen idee hebben of het wel zo verstandig is om dit met jonge kinderen te doen.

Mevrouw **Besselink** (PvdA): Ik stel aan u de vraag die ik ook aan de heer Van Dijk heb gesteld. Scholen en ouders vragen hierom en de verwachting is dat er meer komen. Ik ben het er helemaal mee eens dat wij goed moeten bekijken wat de effecten zijn, maar waarom kan dat dan niet naast elkaar bestaan? Wat vindt u ervan dat dit een verzoek is dat van onderop komt?

Mevrouw **Smits** (SP): EarlyBird is geïntroduceerd door het bestuur van de scholen in Rotterdam. Het is fantastisch als zo iets van onderop komt, maar als het van een paar scholen komt en het bestuur neemt het over en draagt dat uit naar alle scholen, vraag ik mij af in hoeverre dat van onderop is. Daarnaast had de heer Van Dijk een punt dat niet alles wat gevraagd wordt in het onderwijs een kwestie is van «u vraagt, wij draaien». Wij hebben hier de verantwoordelijkheid om te bekijken hoe wij ervoor kunnen zorgen dat al die kinderen die in Nederland basisonderwijs volgen zonder taalachterstand en met een heel goed niveau van het Nederlands en rekenen van de basisschool afkomen. Dat een individuele ouder een verzoek doet, vind ik hartstikke goed, daar moeten wij ook zeker naar luisteren, maar wij hebben hier ook de verantwoordelijkheid om naar de groep te kijken. Dat is toch het idee achter democratie.

Mevrouw **Besselink** (PvdA): Die discussie vind ik echt ontzettend flauw, want dan is het maar naar welke groep wij kijken en u kijkt politiek naar een andere groep. Ik ga die discussie niet aan. Er zijn een heleboel ouders die dit gewoon vragen. Het is echt niet zo dat alle scholen verplicht worden om mee te doen. Dat is allemaal vrij en ouders zijn vrij om te kiezen. U legt nu een beeld neer alsof dat van bovenop wordt opgelegd, maar dat is niet aan de orde.

Mevrouw **Smits** (SP): De ambitie van de Stichting Bestuur Openbaar Onderwijs Rotterdam (BOOR) is dat in 2012 alle scholen meedoen met EarlyBird. U noemt het niet opgelegd, dat is goed, daar komen wij toch niet uit, maar ik vind het wel opgelegd.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Mevrouw Smits en andere sprekers wekken de suggestie dat Engelse taal in het basisonderwijs ten koste zou gaan van andere vakken zoals Nederlands, rekenen en noem maar op. Uit welk rapport of onderzoek blijkt dat?

Mevrouw **Smits** (SP): Er zijn heel veel taaldeskundigen die zeggen dat je dit niet zomaar moet doen. Wij hebben dat de vorige keer ook al besproken en het is niet mijn intentie om dat hele debat over te doen. Voor heel slimme witte kindjes is het fantastisch als er snel Engels wordt gesproken. Maar als je al moeite hebt met taal, als er thuis een andere taal wordt gesproken, dan vraag ik mij af of het zo goed is voor kinderen. Er is een heel mooi experiment ingezet. Laten wij nu eens bekijken hoe dat werkt, wat daar uitkomt en als het dan fantastisch blijkt te zijn voor kinderen ben ik altijd bereid om mijn mening te herzien en er helemaal voor te gaan, maar ik ben nog niet overtuigd. Voorzitter. Engels op de basisschool is prima. Dat staat in de kerndoelen en het is heel nuttig. Het is wel een feit dat de schooltijd beperkt is en dat de tijd die aan Engels wordt gepend, niet aan iets anders worden besteed. Wij hebben in de Kamer duidelijke afspraken gemaakt: het accent komt op taal en rekenen. Laten wij daar dan ook echt de prioriteit houden.

Mevrouw **Besselink** (PvdA): Voorzitter. De loop van dit debat bevestigt mij in het idee dat het heel erg nodig is dat wij deze pilots gaan doen. De discussie die ontstaat over het verschil tussen EarlyBird en die pilots vind ik minder interessant. Ik vind het belangrijk dat wij met elkaar goed gefundeerd beoordelen wat de effecten zijn van vroeg voorschools tweetalenonderwijs. Als wij dat met elkaar willen doen, hebben wij daar voldoende ervaringen en projecten voor nodig. Er zijn mensen die iets zeggen. Ik kan daar andere mensen en wetenschappers tegenover zetten die wat anders zeggen. Er is voor mij maar één conclusie: wij moeten dit goed onderzoeken. Wat mijn fractie betreft gaan wij deze pilots en experimenten doen, blijft EarlyBird daarnaast bestaan en vragen wij de staatssecretaris om beide resultaten naast elkaar te leggen zodat wij over twee jaar met elkaar een debat op basis van de feiten kunnen voeren en kunnen bepalen wat wijsheid is.

De heer **Jan Jacob van Dijk** (CDA): Vindt u het niet beter als wij die pilot eerst afronden en daarna gaan bekijken wat er eventueel aangepast moet worden voordat wij een volgende pilot gaan doen?

Mevrouw **Besselink** (PvdA): U doelt op EarlyBird. Daar zijn wij niet mee gestart; EarlyBird loopt, dat is een initiatief van onderop dat ik zeer waardeer. Wij hebben er in de Kamer de mond vol van dat wij niet alles vanuit Den Haag in regeltjes moeten vastleggen en alles van bovenaf neer moeten zetten. Dit project komt van onderop en is zeer zuiver en zorgvuldig vormgegeven. Men heeft meteen gezegd dat men dit wetenschappelijk begeleid wil doen, omdat men wil weten wat de resultaten zijn. Vervolgens zien wij dat er in de samenleving een bredere vraag is. Wij zijn hier ook om naar de signalen van de samenleving te luisteren en dat zijn niet zomaar signalen; dat spelen u en mevrouw Smits een beetje weg. Ik werp die woorden verre van mij. Ik vind het een zeer logische vraag, ook gezien de internationale context waarin wij als land al jaren opereren en die steeds nadrukkelijker wordt. Het is ook logisch dat er projecten en pilots komen die de staatssecretaris uitvoert. Wij begeleiden die zeer zorgvuldig om ervoor te zorgen dat wij goede besluiten nemen. Die informatie hebben wij nodig om over twee jaar dat debat opnieuw te voeren en te bekijken hoe wij zorgvuldig hiermee om kunnen gaan.

De heer **Jan Jacob van Dijk** (CDA): U gebruikt drie keer het woord zorgvuldig, maar u beantwoordt mijn vraag niet. Is het niet verstandiger om eerst een experiment dat loopt af te ronden, te bekijken wat de effecten daarvan zijn, daarvan te leren en dan een nieuwe pilot te doen? U begint erover dat dit in Rotterdam zorgvuldig tot stand is gekomen. Daar heb ik het niet over. Is het niet zorgvuldiger om het een na het ander te doen, zodat je zeker weet wat de resultaten zijn en daarvan te leren?

Mevrouw **Besselink** (PvdA): Ik zit daar anders in. De pilots zijn zeer kleinschalig; wij hebben ze in het vorige debat nog begrensd. Het is niet iets groots, dus ik vind dat wij die pilots moeten doen. Ik vind het zorgvuldig als wij een experiment dat van onderop is gekomen, waar wij de vergelijkingen in zien, met de pilots combineren en niet zeggen dat het een op het ander wacht. Volgens mij bijt het elkaar niet. Laten wij nu doen wat wij afgesproken hebben: de pilots worden gestart, EarlyBird blijft wetenschappelijk begeleid en wij zorgen dat wij de goede feiten op tafel hebben om over twee jaar dit debat opnieuw te voeren.

Voorzitter. Scholen willen dit, ouders vragen erom, wij hebben vertrouwen in de professionals op scholen om dit zorgvuldig vorm te geven, en de feiten krijgen wij door de resultaten van de onderzoeken.

Wij zijn blij met de brief van de minister over het Engels in het hoger onderwijs. Op de knelpunten dat het Engels fatsoenlijk en van goede kwaliteit moet zijn, wordt scherp gestuurd. Er zijn ook vanuit scholen

projecten om Engels aan docenten aan te bieden, zodat het in de selectie zit. Natuurlijk moeten wij er in goed Nederlands met common sense naar kijken, want het lijkt mij overbodig om een studie Nederlands Recht in het Engels te doen. Daar waar men een internationale component in de opleiding heeft, lijkt het mij niet meer dan normaal dat wij als klein, internationaal opererend land zorgen dat onze nieuwe generatie voldoende en goed mee kan draaien in het internationale speelveld.

De heer **Bosma** (PVV): De grootte van ons land is niet zo belangrijk: 20 miljoen mensen spreken Nederlands in de Zuidelijke en Noordelijke Nederlanden. Ik vind het vreemd dat de PvdA het er alleen maar over heeft dat het geven van Engels op het hoger onderwijs goed is als er sprake is van voldoende kwaliteit van het Engels van docenten. Ik hoor totaal niets over de cultuurwaarde van het Nederlands. Mijnheer Von der Dunk heeft het over culturele zelfverloochening. Hoe staat mevrouw Besselink tegenover die woorden van haar partijgenoot?

Mevrouw **Besselink** (PvdA): Ik spreek hier voor mijzelf, maar als de studie Nederlands Recht in het Engels zou worden gegeven, vind ik dat wij ons gezond verstand moeten gebruiken. Daar waar het absoluut niet nodig is om wat in het Engels te doen, vind ik het bijzonder om als Nederlands-sprekenden Engels tegen elkaar te spreken. Daar waar het echter een onderdeel is van de studie, waar men internationaal moet opereren, vind ik het belangrijk dat wij onze nieuwe generaties voldoende opleiden om te zorgen dat ze zich in het Engels zeer goed kunnen redden.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Voorzitter. Ik voel mij niet thuis in de gedachte dat het of/of moet zijn en dat het Nederlands eronder lijdt als je Engels geeft. Ik heb nog nooit één onderzoek gezien dat dit aantoont. Ik heb ook nog nooit taaldeskundigen gehoord die dat zeggen. Sterker nog: ik spreek taaldeskundigen die zeggen dat als je een buitenlandse taal bij het Nederlands leert, je de eigen taal beter leert. Dat lijkt mij op zich al reden genoeg om open te staan voor een vreemde taal. Wij staan dat ook en wij doen dat al tijden. Er moet natuurlijk keuzevrijheid zijn. De VVD-fractie wil de experimenten ruimte geven en niet in de kiem smoren. Ouders vragen erom en een overheid moet zoiets niet in dit stadium beperken. Het is belangrijk dat scholen in staat zijn om hun eigen profiel te maken op buitenlandse talen of muziek of noem maar op. Denk ook even aan de brede school. Scholen kunnen daarmee concurreren en ouders kunnen kiezen voor een school met een aanbod van vreemde talen of één die veel aan muziek, toneel of cultuur doet. Nogmaals: het gaat echt niet ten koste van het Nederlands, want dat staat ook bij mij voorop. De d's en t's moeten kloppen, het rekenen moet kloppen, maar wat mij betreft is het en-en. Het gevaar is dat wij dit debat op emotie gaat voeren en ik vind dat wij de feitelijkheden en de onderzoeken op een rij moeten hebben. Dus wat mij betreft ruimte voor de projecten en de vreemde talen in het onderwijs. Mijn enige vraag is: hoe is het gesteld met het aantal leraren dat in het Engels doceert? Hebben wij er daar genoeg van? Gaat dat goed en is daar zicht op? Ik ben het wel met vorige sprekers eens dat als je het doet, je het goed moet doen.

De heer **Jan Jacob van Dijk** (CDA): Sommige wetenschappers geven aan dat het aanleren van een vreemde taal naast de moedertaal elkaar kan versterken, maar er zijn ook veel wetenschappers die zeggen dat het op jonge leeftijd beginnen met drie talen een probleem wordt. De situatie in Rotterdam, maar ook in andere grote steden, is dat er veel kinderen in het basisonderwijs zitten die thuis een andere taal spreken dan de taal die ze op school krijgen en daar krijgen ze nog een keertje Engels bij. Dat heeft over het algemeen geen versterkend effect. Wilt u daarop reageren? Zijn

er ook scholen die dit experiment met veel plezier doen omdat het misschien een bepaald type leerling aantrekt? Met andere woorden: is het segregatiebevorderend? Zijn er groepen die hierom een andere school kiezen of juist naar die school toe gaan?

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Ik denk dat het omgekeerde het geval kan zijn. Als de overheid zegt dat zij op een school geen Engels meer aanbiedt, vinden de ouders die hoogopgeleid zijn of beter in de financiën zitten de wegen wel om hun kinderen Engels te geven. Ik vind het een denkfout om dat dan niet te doen. Als je dit niet aanbiedt, doe je kinderen tekort. Uw opmerking over de drie talen kan ik niet beoordelen. U schetst het alsof dit algemeen voorkomt, maar ik kan daar onmogelijk vanuit Den Haag een oordeel over vellen. Ik ken het onderzoek niet, ik ben er wel in geïnteresseerd, maar ik kan niet beoordelen of iedereen die thuis Marokkaans of Turks en dan op school Engels en Nederlands krijgt, in de war raakt.

De heer **Jan Jacob van Dijk** (CDA): En mocht dat wel het geval zijn?

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Zoveel wetenschappers, zoveel zielen. Dat geldt ook in de politiek. Ik zou die onderzoeken wel willen zien en dan kunnen wij daar het debat over voeren. Wij moeten het debat niet op emotie voeren, maar op wetenschappelijke resultaten.

Staatssecretaris **Dijk** (Dijk): Voorzitter. De minister zal vast nog iets zeggen over het Nederlands in Nederland, maar ik hecht eraan tegen de heer Bosma te zeggen dat hij hier niet met een stel cultuurrelativisten aan tafel zit. Daar gaat het niet over. Hij had dat ook kunnen zien als hij ons beleid zou hebben beoordeeld aan hand van die vraag. Wij leggen aan de Kamer bijvoorbeeld de referentieniveaus taal en rekenen voor, waarin het belang van de Nederlandse taal voor het eerst in een absolute norm wordt vastgelegd. Dat is historisch. En als ik dan toch het woord historie in de mond neem, dan ziet hij dat wij ook op dat terrein een en ander samen met de Kamer vastgelegd hebben in de canon. Hierbij hebben wij juist het grote belang van het cultuurhistorisch besef voorop laten staan. Als men puur kijkt naar de daden van dit kabinet in het onderwijs, kan men stellen dat er geen enkele reden is om de stelling van de heer Bosma te onderschrijven. Desalniettemin ben ik heel erg verheugd met de aandacht van de Kamer voor het vroeg vreemdetalenonderwijs in het primair onderwijs. Het is onderdeel van de kerndoelen dat kinderen Engels leren omdat wij in een samenleving leven die in toenemende mate globaliseert en van kinderen vraagt dat zij zijn voorbereid op datgene wat zij later in hun, werkzame, leven tegenkomen. Voor een land dat zo afhankelijk is van export als het onze is het natuurlijk van groot belang dat die ontwikkeling wordt gestimuleerd. Daarnaast, maar dat is een andere invalshoek, is de ontwikkeling van mensen in brede zin van groot belang. Daar hoort talenonderwijs gewoon bij.

De Kamer heeft al eerder met mij een debat gevoerd over het opzetten van pilots voor het vroeg vreemdetalenonderwijs. Zij heeft gemerkt dat deze pilots, die 15% van het onderwijsaanbod in een vreemde taal binnen het basisonderwijs bieden, onder publieke belangstelling deze maand van start zijn gegaan. Wij hebben eerder met elkaar gesproken over het programma EarlyBird en de Kamer vraagt nu opnieuw wat het verschil is. Enkele leden hebben dat nog niet kunnen ontdekken en ik waag een poging om dat alsnog voor elkaar te krijgen. Daarbij stel ik voorop dat de suggestie niet waar is dat het EarlyBird-programma iets is van de overheid. Het is niet iets wat wij kunnen stoppen of beïnvloeden, tenzij het zich niet verhoudt tot de wet. Op verzoek van de Kamer hebben wij de onderwijsinspectie daarnaar laten kijken. Wat je er ook van kunt zeggen: het is een kort, maar ook een duidelijk onderzoek. De onderwijsinspectie conclu-

deert dat er geen enkele aanwijzing is, maar dan ook geen enkele, dat wat in Rotterdam gebeurt zich niet verhoudt tot onze onderwijswetgeving. Feitelijk is daarmee onze positie uitgespeeld, want dat betekent dat in de autonomie van de scholen en de vrijheid om hun eigen methoden te kiezen, wij niet gaan bepalen hoe basisscholen het vak Engels in het onderwijs geven.

Waar zit dan mogelijk de verwarring? Mevrouw Smits vroeg of er sprake is van onderdempeling. Het is goed om te zeggen wat EarlyBird nu is. EarlyBird is niets meer dan een programma voor Engels in basisonderwijs zoals zich dit verhoudt met wat wij in de kerndoelen hebben vastgelegd. De rode draad in het programma is dat tijdens de Engelse les voornamelijk Engels gesproken wordt. In de onderbouw is dit geen vak, want kleuters zitten wel op school, maar hebben geen vakken. Met EarlyBird begint men relatief vroeg en men biedt dan geen vak aan maar zingt bijvoorbeeld liedjes of heeft een gesprek in het Engels of de kinderen wel of niet voor de lunch op school blijven. Kleuters antwoorden dan dat zij blijven of naar huis gaan. Op dat niveau vindt spelonderwijs uitwisseling plaats. Dit is de wijze waarop de Stichting BOOR al sinds 2003 invulling geeft aan de wettelijke verplichting om in het primair onderwijs aandacht te besteden aan het Engels. De inspectie heeft op basis van de vraag van de Kamer gekeken of de voertaal op deze scholen Nederlands is en of men zich verhoudt tot wat de wet eist. Het antwoord daarop is: ja.

Wat is nu het verschil met de pilots? De Kamer heeft gezegd dat er maximaal 30 pilots mochten beginnen en daar houd ik mij dan ook aan. Met de pilots kunnen maximaal 30 scholen experimenteren met het geven van vreemdetalenonderwijs tot maximaal 15% van de onderwijstijd. Dat kan dus betekenen dat men een ander vak in het Engels krijgt. Dat is een wezenlijk verschil. Nieuw is hierbij dat men het nadrukkelijk anders doet dan in de Wet op het primair onderwijs staat, namelijk dat er Engels is in het basisonderwijs. Hier wordt bijvoorbeeld het vak wereldoriëntatie in het Engels gegeven of er wordt tijdens de gymlessen Engels gesproken. Men is in enige mate vrij om dat zelf in te vullen. De pilots worden wetenschappelijk begeleid; EarlyBird doet dat op eigen instigatie. Wij hopen, daar gaat het debat eigenlijk over, dat wij hiermee een effectrapportage ontwikkelen waaruit blijkt hoe het zit met de ontwikkeling van Engels én Nederlands van kinderen die enkele jaren tweetalig onderwijs hebben gehad. Wij kijken ook naar de Nederlandse taalbeheersing bij taalzwakke leerlingen en leerlingen die het Nederlands niet als moedertaal spreken. Twee van de scholen die meededen aan het EarlyBird-programma doen hieraan mee. Kennelijk is er dus een verschil, want anders hadden ze zich niet hoeven aan te melden.

De heer **Jan Jacob van Dijk** (CDA): U suggereert dat wij het project EarlyBird in Rotterdam willen stoppen. Ik wil die suggestie wegnemen. Ik heb aangegeven dat dit van onderaf is gekomen en dat het loopt. Wij willen daar de resultaten van weten. Maar waarom moet u nu dan nog die 30 extra scholen als extra pilot laten lopen? In het rapport van de onderwijsinspectie wordt gezegd dat Engels inderdaad als apart vak gegeven wordt. Naast Engels als apart vak leren de kinderen de taal echter ook te gebruiken in een bekende schoolsituatie. Daarmee wordt aangegeven dat het ook in andere vakken terugkomt. Daar wil ik graag iets meer over weten. Daarnaast zegt u dat EarlyBird wetenschappelijk wordt begeleid en dat wij dat ook doen met de pilots. U gaf in uw brief aan dat het maximaal 15% mag zijn. Dat wordt in het project EarlyBird vertaald naar maximaal drie uur, dat is ook ongeveer 15%. Dus wat zijn nu de wezenlijke verschillen?

Staatssecretaris **Dijksma**: Het belangrijkste verschil is dat EarlyBird een methode is om het vak Engels in het basisonderwijs vorm te geven. Dat betekent soms dat als men dat op een vroegere leeftijd doet, wanneer er

nog geen vakken plaatsvinden, dit in een bepaalde situatie op een andere manier aan kinderen wordt overgedragen, bijvoorbeeld spelenderwijs. Het is dus niet zo dat vakken als wereldoriëntatie binnen EarlyBird in het Engels worden gegeven. De onderwijsinspectie heeft vastgesteld dat wat gebeurt kan en mag. Met onze pilots wordt 15% van de onderwijstijd in het Engels gedaan en de verwachting is dat iedereen daar vol op gaat inzetten. Het aantal uren bij EarlyBird is maximaal drie, maar in heel veel situaties is dat helemaal niet drie uur maar minder. Bij die pilots zal de 15% ook echt 15% zijn en dat is eigenlijk een experiment waarbij op weg wordt gegaan naar tweetalig onderwijs. Bij ons experiment is het zo dat er alleen maar scholen mee kunnen doen die niet onder toezicht van de inspectie staan. Om risico's te vermijden, werken wij niet met scholen die bij de inspectie extra in beeld zijn. EarlyBird is Engels tijdens de Engelse les en de pilot is ook Engels tijdens andere vakken. Dat is een wezenlijk verschil. Als dat verschil er niet zou zijn, dan zouden immers niet twee van de EarlyBird-scholen zich hebben aangemeld om mee te mogen doen aan de pilot. Als alle argumenten de heer Van Dijk nog niet overtuigen, dan is het voor een school weinig zinvol om in twee projecten mee te doen die hetzelfde zijn.

Als de heer Van Dijk zegt dat hij niet EarlyBird wil stoppen maar de pilots, dan zeg ik dat hij zelf een motie aan de Kamer heeft voorgelegd. Hij kreeg toen nog kritiek van de heer Bosma dat hij ruimte gaf voor niet twintig maar dertig scholen. Ik heb de Handelingen er maar even bijgehaald, dat is in dit soort omstandigheden altijd wel zinvol. De Kamer heeft mij eerder de ruimte gegeven om dit te doen. Die was beperkt, want het aantal mocht niet te groot zijn, dus er doen 30 van de 7000 scholen in dit land mee.

Het is niet zo dat wij scholen aanwijzen en zeggen dat ze aan de slag moeten met een pilot. Ook hier geldt wat mevrouw Besselink heel goed zei: van onderop. Er is een behoefte, ook mevrouw Dezentjé gaf dat aan, bij ouders en scholen. Voor wij überhaupt een besluit kunnen nemen over de verre toekomst – dat kan pas in 2013 in een volgend kabinet – willen wij evidence. Wij willen wetenschappelijk bewijs of dit wel of geen effect heeft op bijvoorbeeld de groep kinderen waar wij ons zorgen over maken, die taalzwak zijn. Daar hebben wij deze ervaring voor nodig. De Kamer heeft gezegd dat dit mag, maar beperkt. Dat doen wij. Ik heb de beschikkingen voor de vijftien scholen die het betreft getekend en ze zijn enthousiast aan de slag gegaan. Wij volgen dat op de voet. In 2012 worden de ervaringen gebundeld en in 2013 volgt het besluit wat de Kamer hierin de toekomst mee aan wil. Laten wij dit gewoon een kans geven.

De heer **Jan Jacob van Dijk** (CDA): Als u citeert uit de Handelingen zou het goed zijn om ook te citeren dat u zegt dat er een verschil is met EarlyBird en dat ik daarvan niet overtuigd ben. U hebt geprobeerd de verschillen aan te geven en dat was de reden waarom wij zeiden dat wij met een beperkt experiment instemmen. Ik heb nog steeds niet het gevoel dat er een wezenlijk verschil bestaat. Dat er twee scholen vanuit EarlyBird hieraan meedoen, vind ik nu niet direct het bewijs dat er grote verschillen zijn. Daar kunnen ook andere motieven onder liggen.

Staatssecretaris **Dijksma**: Nogmaals: ik heb mij gehouden aan de vraag van de Kamer. Ik heb op allerlei manieren proberen uit te leggen dat er een verschil is. Misschien moeten wij eens samen gaan kijken bij de verschillende projecten, dan kunnen wij het ook ervaren. Dan wordt u vast erg enthousiast; ik ben dat wel. Het is heel interessant om te zien hoe de kinderen meedoen en vooral om te zien hoe enthousiast zij zijn.

Voorzitter. Mevrouw Dezentjé vroeg hoe het zit met het aantal leraren. Wij hebben beloofd dat wij dit jaar de Inspectie van het Onderwijs onderzoek laten doen naar de positie van het Engels in het primair onderwijs. Ik kan haar vraag nu niet beantwoorden, maar ik kan mij voorstellen dat dit een

onderdeel is waar de inspectie naar kijkt, niet alleen naar de kwaliteit van het aangeboden niveau, maar ook naar de kwantiteit, of er voldoende mensen zijn.

Minister Plasterk: Voorzitter. Ik mag aanschuiven bij dit debat omdat ik een Kamermotie heb uitgevoerd. Het dictum van die motie van de heer Bosma was: verzoekt de regering tot een inventarisatie te komen inzake de mate waarin in het hoger onderwijs in het Engels les wordt gegeven en wat het niveau van dit Engels is. Ik ben onaangenaam verrast door de reactie van de indiener van deze motie. Het heeft veel werk gekost. Ik heb een nationale studentenenquête laten uitvoeren om te bekijken hoe de studenten ervaren wat het niveau van het Engels is, ik heb het Nuffic laten inventariseren welke Engelstalige studies er zijn – daar komen die getallen vandaan – en ik heb de instellingen aangesproken op hun personeelsbeleid en geïnventariseerd op welke manieren zij het niveau van het Engels volgen en wat zij eraan doen. En nu zegt de heer Bosma over het niveau van het Engels: daar gaat het me niet om. Over de getallen die ik heb gegeven zegt hij: ja, het behoort tot het fatsoen om te geloven wat de minister zegt, maar ik geloof het niet, want in de krant heb ik iets anders gelezen. Ik heb deze getallen van het Nuffic gekregen. Dit kost een hoop ambtelijke capaciteit, het houdt een hoop mensen die anders onderwijs zouden geven van hun werk om antwoord te geven op deze aangenomen Kamermotie van de heer Bosma. Als de ene helft niet wordt geloofd en van de andere helft wordt gezegd dat het hem niet zoveel interesseert, wat zitten wij hier dan met z'n allen te doen? Dit gezegd hebbende, ga ik vervolgens ...

De heer **Bosma** (PVV): Ik wordt uitgenodigd tot een reactie. Ik ben er heel blij mee dat de motie is uitgevoerd en zeker ook met de manier waarop. De 6,9 vind ik niet zo vreselijk hoog, dat is een magere voldoende. Als ik zeg dat het mij daarom niet gaat, bedoel ik dat het niveau van de docenten op de universiteit niet de crux is van mijn kritiek op het feit dat het Engels hand over hand toeneemt op de universiteiten. Dat heeft een culturele reden. Ik denk dat ik die in mijn eerste termijn heb onderbouwd en wat getuige-deskundigen heb genoemd. Dat is de crux van het verhaal. Ik ben blij met de manier waarop de motie is uitgewerkt, maar dat is niet de portee van mijn kritiek op het hand over hand toenemen van het Engels op Hare Majesteits universiteiten.

Minister Plasterk: Ik wil dat de volgende keer graag weten omdat de motie mij uitnodigde om het niveau waarop het Engels wordt gegeven te inventariseren. Dat levert een hoop werk op. U zegt dat het u daarom niet gaat, want u wilt het culturele punt maken en stelt het sowieso niet op prijs dat er in het Engels wordt gedoceerd. Misschien verschilt u daarin van de anderen, want die Kamermeerderheid heeft u niet in uw eentje tot stand gebracht. Ik vind het wel billijk dat men zegt dat als er onderwijs in het Engels wordt gegeven, men wil weten of er een goed toezicht is en of dat op een fatsoenlijke manier gebeurt. Dat vind ik het relevante deel van de motie en die heb ik uitgevoerd.

Voorzitter. Ik reageer eerst op het culturele punt. Ik ben de voorzitter van de Nederlandse Taalunie en daarmee degene die het eerst aanspreekbaar is op het hoeden en entameren van de Nederlandse taal. Die verantwoordelijkheid neem ik zeer serieus en ik werk samen met de Vlaamse, Suri-naamse, en geaffilieerd ook met Antilliaanse collega's aan het versterken van de positie van de Nederlandse taal. Ik ben het volledig eens met mevrouw Dezentjé die zei dat er helemaal geen spanning tussen beide talen is en hoeft te zijn. Op de vraag hoe dit zit met kwetsbare groepen heeft de staatssecretaris geantwoord en daar wordt sowieso naar gekeken. Er is sprake van twee mogelijke effecten: een substitutie-effect en een correlatie-effect. Het correlatie-effect is dat mensen die over het

algemeen interesse hebben in taal, die aandacht besteden aan hun taal, beter zijn in de Nederlandse taal en ook vaak beter in vreemde talen. Men zou kunnen vrezen voor een substitutie-effect, dat mensen doordat ze veel aandacht besteden aan de Engelse taal minder goed worden in de Nederlandse taal. Alle ervaringen wijzen erop dat het correlatie-effect vele malen groter is dan het substitutie-effect. Het is mij in mijn 25 jaar wetenschap opgevallen dat de mensen die na drie maanden in Amerika met een vette Amerikaanse r terugkomen en moeten zoeken naar Nederlandse woorden, dezelfde mensen zijn die nooit zo goed Nederlands gesproken hebben, terwijl de mensen die goed Nederlands spreken tien jaar in Amerika wonen, terugkomen en nog steeds even goed Nederlands praten. Ik denk dat er helemaal geen spanning hoeft te bestaan met de evidente doelstelling dat Nederlands op alle niveaus de voertaal is in Nederland. De getallen die ik hier heb voorgeschoteld, onderschrijven dit. Daaruit blijkt dat 80% van de opleidingen in het Nederlands wordt gegeven en 20% in het Engels. In die 20%, het grootste deel daarvan zijn de masteropleidingen, zit ook de international businessschool, European Studies, al die opleidingen die er bewust op gericht zijn om een internationale populatie aan te trekken en de betreffende opleidingen in de grensstreken. 80% van de opleidingen is gewoon in het Nederlands en ik wil hier bevestigen dat het in principe de bedoeling is dat een opleiding in het Nederlands wordt gegeven.

Ik wil graag weten waar het Nederlands Recht in het Engels wordt gegeven. Het lijkt mij een broodjeaapverhaal. In het Engels is dat niet een sandwich monkey maar een urban legend, zoals de leden weten. Ik denk ook dat er geen student op afkomt, maar misschien is dit in de context van een college gebeurd. Daarvan staat op voorhand vast dat al het onderwijs in het Engels wordt gegeven – dat is ook met de Kamer besproken en geaccordeerd – en misschien presenteert men daar dan toch een cursus Nederlands Recht. Ik ken geen rechtenfaculteit waar regulier Nederlands Recht in het Engels wordt gegeven, maar ik ben het eens met de implicatie van de heer Jan Jacob van Dijk dat als dit het geval zou zijn, men dan eigenaardig en onwenselijk bezig is.

De heer **Bosma** (PVV): De 20% die de minister aanvoert, betreft het percentage opleidingen dat officieel in het Engels gebeurt. Laat ik echter een praktijkvoorbeeld geven: ik heb mij laten vertellen dat vier van de vijf colleges bij Godsdienstwetenschappen aan de Vrije Universiteit (VU), officieel geen Engelstalige studie, in het Engels geschiedt. Heeft de minister dat meegenomen in zijn onderzoek?

Minister **Plasterk**: Ik heb mij gebaseerd op de Nuffic-inventarisatie van wat de voertaal is in de studie en wanneer die wordt gegeven. Mijn voorganger Rutte heeft de Kamer in 2004 een brief gestuurd en in kaart gebracht wat er in de wet staat over het onderwijs. In de WHW hoofdstuk 7 artikel 7.2 staat dat het onderwijs kan worden gegeven in een andere taal dan het Nederlands wanneer het gaat om een studie die betrekking heeft op een andere taal dan het Nederlands, wanneer het onderwijs betreft dat in het kader van een gastcollege door een buitenlandse docent wordt gegeven of wanneer de aard en inrichting van de studie of de herkomst van de studenten daartoe noodzaakt. Dat moet dan door de instellingen worden geregeld.

Ik wil erop wijzen dat bij andere gelegenheden de Kamercommissie bij mij aandringt op het internationaliseren van het onderwijs. Dat werkt twee kanten op: wij proberen buitenlandse studenten naar Nederland te mobiliseren en omgekeerd onze studenten zo te equiperen dat zij op elk moment in hun studie naar elders kunnen gaan om een module of een hele fase in hun studie in het buitenland te doen. In het vak waarin ik 25 jaar actief ben geweest, zijn vanaf het eerste jaar alle studieboeken in het Engels en worden regelmatig stafleden op de internationale markt geworven. Dat

zijn mensen die niet onmiddellijk de Nederlandse taal machtig zijn. Met het argument van de kenniseconomie is niets mis: wij streven ernaar om als gateway to Europe die positie te versterken. Het is echt typisch Nederlands om te proberen je via je taligheid open te stellen. Wij hebben een groot vestigingsvoordeel bij dat feit. Ik heb Aziatische mensen in mijn lab gehad die zeiden dat ze zich in Zuid-Frankrijk of Midden-Duitsland als een vreemdeling in Jeruzalem voelden. Daar kun je alleen maar met Duits en Frans uit de voeten en in Nederland ook met Engels. Ik ben het volledig eens met mevrouw Besselink en mevrouw Dezentjé dat wij daarvoor niet moeten weglopen, maar daar onze kracht moeten zoeken.

De heer **Bosma** (PVV): Begrijp ik goed dat in de praktijk het aantal colleges veel hoger kan liggen dan de 20% die de minister ons aanlevert? Want ook de officieel niet-Engelstalige opleidingen kunnen wel degelijk in het Engels plaatsvinden. De minister was zo goed hoofdstuk 7 artikel 7.2 van de WHW voor te dragen, waarin een aantal uitzonderingen wordt genoemd op grond waarvan er in het Engels lesgegeven kan worden. Als wij nu kijken naar Godsdienstwetenschappen op de Vrije Universiteit, onder welke uitzondering van de wet vallen die dan precies?

Minister **Plasterk**: Die 20% is inclusief opleidingen waarvan een deel in het Engels gegeven wordt. Dat laat onverlet dat er in die 80% opleidingen kunnen zitten die in principe in het Nederlands gegeven worden, maar waar bij gelegenheid, omdat er een gastdocent is of om andere redenen, elementen in het Engels gegeven kunnen worden. De theologie bij de VU is not my cup of tea, maar het zou kunnen dat daar een internationale studentenpopulatie op een onderdeel van die studie afkomt. Dat lijkt mij dan een goede reden om dat in het Engels te doen. Ik vind dat voor de andere studenten een goede manier om hun Engels een beetje te oefenen en ik heb daar totaal geen bezwaar tegen.

Voorzitter. Op het niveau van de Engelse taal ben ik in mijn brief uitvoerig ingegaan. Die wordt door studenten beoordeeld met een 7, om precies te zijn een 6,9. Dat was toen ik vroeger naar school ging geen voldoende maar een ruim voldoende, maar dat kan beter. Dat is de reden om door te praten en door te vragen bij de instellingen, want wij willen allemaal niet dat daar in slecht Engels les wordt gegeven. Ik heb het idee dat de Engelse taalbeheersing voor een deel generatiegebonden is en dat de jongere generatie iets taalvaardiger is dan de oudere generatie. In ieder geval staat het bij de instellingen wel degelijk duidelijk op het netvlies. Er wordt bij de accreditatie van de instellingen aandacht aan besteed, ze zien erop toe, ondersteunen docenten daarbij, het wordt meegenomen in de selectieprocedure en in de functioneringsgesprekken, door middel van studentenevaluaties wordt de kwaliteit gemeten, taal-assessments worden tussentijds afgenomen, de training wordt meegenomen in de Basiskwalificatie Onderwijs (BKO) die universitaire docenten moeten behalen en in de functies competentieprofielen van de hbo-docenten, en cursussen Engelse spreken schrijfvaardigheid worden indien nodig aan docenten aangeboden op verschillende niveaus, waaronder de Cambridge Certificate-cursussen. Het kan altijd nog beter en het is goed om iedereen daar bij gelegenheid nog eens aan te herinneren, maar het is niet dramatisch slecht. Sterker nog: het is op dit moment ruim voldoende. Mevrouw Smits zei dat het interessant is om de ontwikkeling in de tijd te zien. Dit was een beeld van dit moment. Ik heb net gehoord dat de inschrijvingen voor Engelstalige cursussen voor 2010 op hetzelfde aantal zit als die voor 2009. Op dit moment is het niet erg in beweging, maar als we significante verschillen willen meten, moeten we het over vijf jaar nog eens doen. Ik ben er van overtuigd dat een retrospectief onderzoek zou laten zien dat het aantal cursussen ten opzichte van twintig jaar geleden echt is toegenomen. Dat is ook een onderdeel van gewenst beleid in het kader van de internationalisering.

Mevrouw Besselink en mevrouw Dezentjé hebben beide punten gemaakt waarin ik mij volledig kon vinden, waaronder die over de vraagsturing. Als de kwaliteit van het onderwijs in het geding komt, moet je nee zeggen, maar het mag best zwaar wegen dat ouders dit voor hun kinderen willen of dat studenten dit zelf willen. Dat is de vrije keus van mensen.

De heer **Jan Jacob van Dijk** (CDA): Voorzitter. Wanneer colleges in het Engels of in een andere taal worden gegeven, moet dat relevant zijn. Dat kan zijn in het kader van de internationalisering of voor het vakgebied. Bij het voorbeeld van het Nederlands Recht zie ik dat dus niet. Dat is mijn punt: ik vind dat er kritisch gekeken moet worden in hoeverre het relevant is om een bepaald vak wel in het Engels te geven en een ander vak niet. Ik ontmoet bij de minister het gevoel dat wij daar alert op moeten zijn, dus ik denk niet dat hier grote verschillen zitten. Een element waar hij niet op is ingegaan, is dat het opvallend is dat studenten liever iemand hebben die niet native speaking is omdat ze die makkelijker begrijpen dan iemand die wel native speaking is. Dat is een zorgpunt waar ik aandacht voor wil hebben. Misschien dat dit op andere plekken nog wel eens terug zou moeten komen.

Wij hebben tijdens het VAO over EarlyBird en de pilots nadrukkelijk gevraagd wat de verschillen tussen het ene en het andere project zijn. Wij hebben toen steeds de zorg uitgesproken over de effecten voor de zwakke leerlingen. Ik begrijp dat dit een element is dat zowel in het ene als in het andere project stevig geëvalueerd gaat worden. Dat is op zich goed. Dat de staatssecretaris al begonnen is met deze projecten zorgt ervoor dat het weinig nut heeft om te zeggen dat we er alsnog mee moeten stoppen. Dat zal ik ook niet doen. Het gaat mij erom dat ik de verschillen die in eerste instantie wel nadrukkelijk werden neergezet, ook in het VAO, niet groot vind. Dat is de reden waarom ik hierover met elkaar van gedachten wilde wisselen. Ik weet dat het weinig nut heeft om hierop actie te gaan ondernemen. Ik heb ook de motie ingediend om het aantal pilots te beperken, dus ik geef ruiterlijk toe dat ze door moeten gaan, maar ik blijf een ongemakkelijk gevoel houden als het gaat om de vergelijking tussen beide projecten. Dat gevoelen heeft de staatssecretaris niet helemaal weg kunnen nemen.

De heer **Bosma** (PVV): Voorzitter. Ik ben geen fan van EarlyBird en de pilots. Gymles in het Engels en dat soort zaken, het klinkt mij als een aberratie. De internationalisering van het hoger onderwijs is natuurlijk hartstikke leuk en aansluiting bij internationale vakgebieden is minstens zo belangrijk. Daar gaat het allemaal niet om. De vraag is of wij met het badwater ook het kind weggooien. Dat is mijn angst. Exportland, economisch blijven, dat is allemaal prachtig, maar mensen zijn niet alleen maar economische actoren – zeg ik voor de marxisten in de zaal – maar ook cultuurdragers. Als ik even kijk naar de Zuidelijke Nederlanden: in Vlaanderen vinden nauwelijks colleges plaats in het Engels en dat is economisch de meest succesvolle regio van Europa. Het is op heel veel universiteiten en hbo's toch eerder een vorm van interessantdoenerigheid om in het Engels les te geven dan dat daar een enorme noodzaak toe bestaat. Mijnheer De Beus van de PvdA spreekt van cultuurverbranding en daar sluit ik mij van harte bij aan.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Ik wil de heer Bosma even corrigeren. Ik heb hier een artikel waaruit blijkt dat Vlaanderen hunkert naar meer Engels in het onderwijs. Ik geef het hem graag even mee. Daar gaan ze nu ook maatregelen nemen om meer studenten in het Engels te onderwijzen. Daar is kennelijk grote behoefte aan.

De heer **Bosma** (PVV): Ik stel vast dat de intelligentie helaas niet ophoudt bij de grensovergang Wuustwezel.

Mevrouw **Smits** (SP): Voorzitter. Mijn twijfels over EarlyBird en de pilots, experimenten, projecten, hoe wij het ook willen noemen, blijven. Ik kan mij ook voorstellen dat de staatssecretaris zegt dat het hier ophoudt. Het is verduidelijkt, maar ik ben nog steeds niet dolenthousiast. Ik stelde de vraag aan de minister over het hoger onderwijs omdat ik vind dat wij enige terughoudendheid en voorzichtigheid moeten betrachten. De internationale concurrentiepositie is natuurlijk heel belangrijk, maar het moet wel een doel dienen. Het onderwijs is meer dan de economische vorming van onze mensen, dus graag alertheid op de verengelsing in het hoger onderwijs. Wellicht komen wij over een paar jaar terug met een verzoek voor onderzoek naar hoe het er dan mee staat.

Mevrouw **Besselink** (PvdA): Voorzitter. De staatssecretaris zou niet misstaan voor de klas. Zij heeft voor mij heel helder het verschil uitgelegd en ik heb dat begrepen. Ik verbaas mij erover dat ik blijkbaar een van de weinigen ben. Volgens mij hebben wij genoeg gewisseld in dit debat. Ik ben blij dat de pilots doorgaan en dat ze gestart zijn. Ik zie met veel enthousiasme en vertrouwen de resultaten van de uitkomsten van de onderzoeken tegemoet.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Voorzitter. Ik wil ervoor waken dat wij een in onszelf gekeerde samenleving worden. Als ik lees dat maar 2% van de Vlaamse studenten meedoet aan uitwisselingsprogramma's omdat ze zo slecht Engels spreken dat ze dat niet kunnen en durven, vind ik dat een in zichzelf gekeerde samenleving. Voor onze samenleving zou dat niet mijn punt op de horizon zijn. Ik zie eerder het hoger onderwijs als exportproduct van Nederland waarmee je buitenlandse studenten aantrekt die misschien ook in Nederland blijven en hun kennis hiernaartoe brengen, dan wel de Nederlandse kennis meenemen naar het buitenland. Dat lijkt mij eerder een aantrekkelijk en aanlokkelijk perspectief. Vooral ook omdat de meerderheid van deze Kamer heeft gezegd dat wij graag tot de top 5 van kenniseconomieën willen horen. Daar hoort een goed opgeleide beroepsbevolking bij en die vindt ook vaak internationaal haar werk. Ik kan nog wel even doorgaan, want wij staan op het standpunt dat buitenlandse talen heel erg belangrijk zijn voor de toekomst van onze kinderen. Ik ben blij met de toezegging. Ik wacht in spanning af wat er uit het inspectierapport komt; of het Engels op de basisschool wordt aangeboden – dat moet want dat staat in de eindtermen – of de kwaliteit deugt en of er voldoende aanbod is van Engelse leraren. De inspectie komt daar dacht ik eind dit jaar mee. Verder bepleit ik alle ruimte voor die experimenten. Meten is weten en laten wij daarna oordelen.

Staatssecretaris **Dijksma**: Voorzitter. Ik heb niet de indruk dat er nog vragen aan mij gesteld zijn. Ik wil mijn inbreng beperken tot één opmerking: ik nodig de Kamer van harte uit om het te bekijken. Dan kan zij in de praktijk ervaren wat het verschil is. Als iets in theorie moeilijk blijkt, is de praktijk altijd heel verhelderend. Daarnaast wil ik ook de leden steunen die het enthousiasme prediken; wij hebben nu een keer een voorstel dat vanuit het veld is gekomen, waar grote behoefte aan is en waarover de mensen, maar zeker ook de kinderen die ermee werken, heel enthousiast zijn. Daar doen wij het toch voor.

Minister **Plasterk**: Voorzitter. Ik ben het eens met de heer Jan Jacob van Dijk dat daar waar het hoger onderwijs in het Engels gegeven moet worden er een relevantie moet zijn. Wanneer Nederlandstalige studenten Nederlands Recht in het Engels studeren, snap ik ook niet waar dat op slaat. Ik wil graag weten waar dat dan gebeurt, met name omdat rechten nu typisch zo'n talige activiteit is. Wat is bijvoorbeeld een beschikking in het Engels?

De heer **Jan Jacob van Dijk** (CDA): Een «decision».

Minister **Plasterk**: Niet elk besluit is een beschikking, dus dat wordt al meteen interessant. Dat illustreert dan weer dat het verschil tussen een besluit en een beschikking verloren gaat in het Engels en dat kan ook omdat die twee juridische systemen niet identiek zijn. Ik denk ook dat hier geen student op afkomt. De relevantie kan wel aan verschillende dingen worden ontleend. Als men bijvoorbeeld actief is op een vakgebied waar alles in het Engels wordt gepubliceerd, kan het zelfs voor een Nederlandstalige groep wel nuttig zijn om te leren een verslag in het Engels te schrijven. Na de bachelor moet men sowieso allerlei literatuur in het Engels doen.

De heer Van Dijk vindt het opvallend dat Nederlandse studenten soms liever een van huis uit Nederlands sprekende docent hebben die Engels spreekt, dan iemand die de taal als moedertaal heeft. Ik kan mij daar wel iets bij voorstellen omdat de tongval dan dichter ligt bij de manier waarop men het hier gewend is. Dat maakt op zichzelf niet zo gek veel uit. Het gaat ook niet altijd op want als het Engels maar beroerd genoeg is, komt er een moment dat men het liever in de moedertaal hoort. In mijn vorige vakgebied hoorde ik sommige Franse collega's zulk Engels spreken dat ik het liever in het Frans hoorde, want hier deden ze me geen plezier mee. Wij zijn het er dus over eens dat wij ervoor moeten zorgen dat het niveau waarop het Engels gegeven wordt ruim voldoende is en liever nog goed of zeer goed.

Met de heer Bosma ben ik het volledig eens dat taal niet alleen maar een manier is om informatie uit te wisselen, maar ook een cultuurdrager is. Dat is ook het uitgangspunt voor mijn beleid als hoeder van de Nederlandse taal. Dit is ook niet in strijd met waar wij het hier over hebben. Met mevrouw Smits ben ik het dus ook eens dat wij er niet naar moeten streven dat het Engels de lingua franca van de universiteit wordt zoals het Latijn en een tijdje nog het Duits dat zijn geweest. Uit de inventarisatie blijkt ook dat dit niet zo is. Ik zeg toe dat ik daar goed het oog op zal houden, want niemand is erop uit dat het Nederlands verwatert als voertaal voor alle activiteiten, inclusief die op het niveau van het hoger onderwijs.

Ten slotte wil onderstrepen wat mevrouw Dezentjé en mevrouw Besselink zeiden. Ik heb in mijn vorige vak veel mensen meegemaakt, hoogleraren uit Rusland, Frankrijk of Italië, die fantastische onderzoeksresultaten hadden, maar wier Engels zo beroerd was dat ze dat niet op een conferentie konden uitdragen. Dan sluit men zich af van die internationale gemeenschap en daar wordt niemand beter van. Het streven om het onderwijs in buitenlandse talen op alle niveaus op een goede manier gecombineerd met het Nederlands te geven, is van het grootste belang voor de toekomst van mensen.

De **voorzitter**: Ik bedank iedereen voor zijn aanwezigheid en bijdrage, en sluit dit algemeen overleg.